

Debreceni Egyetem  
Bölcsészettudományi Kar  
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

# **A szleng stiláris vonásainak vizsgálata**

Témavezető:  
**Dr. Kis Tamás**  
egyetemi docens

Készítette:  
**Estók Barbara**  
magyar - kommunikáció  
(Ba)

Debrecen, 2010

## Tartalom

Tartalom .....	1
Előszó .....	2
1. A stilisztika mivolta .....	4
1.1 Nyelvi stílus .....	5
1.2 Nyelvi norma.....	7
1.3 Stiláris norma .....	8
1.4 A stílus mint a normától való eltérés.....	9
2. A szleng mint stíluskategória .....	10
2.1 A szleng használata, típusai .....	11
2.2 A szleng szóalkotása .....	13
2.3 A szleng mint beszédmód és mint stilisztikai jelenség .....	16
2.4 A szleng alakzatainak stiláris szerepe .....	17
2.5 A szleng szavainak stílusértéke.....	19
3. A szleng megítélése.....	20
3.1 Összegzés .....	22
Bibliográfia.....	23

## Előszó

Hogy van az, hogy mindenki máshogyan beszél? A fiatalok miért használnak „furcsa”, durva, legtöbbször érthetetlen kifejezéseket?

Nem tudom, elgondolkodott-e már ezen a kérdésen bárki. Hiszen a valóság, amiről olvasunk, hallunk, közös. A nyelv, amit értünk, közös. Hogyan lehetséges, hogy ugyanarról mégis mindenki különbözőképpen beszél?

„A nyelv legtermészetesebb, legősibb és leggyakoribb megnyilvánulási formája a közvetlen beszélgetés. Ha családjunkkal vagy ismerőseinkkel beszélgetünk, bevásárolunk a piacon, ruhát rendelünk a szabónál, főnökünknek beszámolunk az elvégzett munkáról, az orvosnak elmondjuk panaszunkat, vagy megkérdezzük egy ismeretlen járókelőt, hogy merre van az, az utca, amelyet keresünk, az egyszerű, hétköznapi, úgynevezett társalgási stílust használjuk. A társalgási stílus is különféle árnyalatokban, színezetekben jelenik meg: másképp beszélünk gyermekekkel, mint felnőttekkel, ismerősökkel, mint ismeretlenekkel; bizalmas barátunkkal beszélgetve olyan kifejezéseket használhatunk, melyet főnökünk vagy beosztottunk esetleg zokon venne” (SZENDE-KÁROLY-SOLTÉSZ 1967, 165).

Még a legapróbb részletekben is eltérő két különböző ember fogalmazványa. Még azt sem mondja két ember ugyanúgy, hogy szomjas, vagy fázik, vagy ideges. Ha akarná, sem tudná ugyanúgy. Azonnal felismerhető, kitől származik a szöveg (és kitől biztosan nem). A stílus maga az ember, azaz megkülönböztető jegy. Ám ugyanazon illető sem képes megismételni ugyanabban a formában a közlendőjét.

A stílus éppen azáltal tud egyedi és megismételhetetlen lenni, hogy folyton változik, és egy öntudatlan állapot uralkodik a fejünkben, vagyis a saját egyedi stílusunk olyannyira a részünk, hogy azt észre sem vesszük, amikor beszélünk. Szinte „kirázzuk a kisujjunkból”. A stílussal azonban sok mindent ki lehet fejezni akarva-akaratlan. A stílus egyaránt kifejez, megjelöl.

Nyilvánvaló mindenki számára – mint fentebb is említettem –, hogy nemcsak az embereknek, a beszédnek, hanem mindennek stílusa van. Az öltözködésnek, a lakberendezésnek, képzőművészetnek, a tárgyaknak, sportnak, és a nyelvhasználat esetében sincs ez másképp. Stílus nélkül se élőszóbeli, se írott nyelvi közlés nem létezik. „Stílusa van a mindennapi kommunikációnak, a rádió- és tévéműsoroknak, a

hivatalos ügyintézésnek, [...] és a szépirodalmi szövegeknek. [...] Stílusvizsgálatra alkalmas anyagot ad még a szleng is” (SZIKSZAINÉ 2007, 19).

Közelebbi célom tehát az, hogy megismertessem a szleng legfontosabb stiláris sajátosságait, általános szabályszerűségeit, illetve az éppen nem hétköznapi jelenségeit. Ezen kívül az a hatáskeltés is figyelemreméltó mely szintén csak a szlengre jellemző: nagyrészt az abszurditás, a túlzás, a meghökkentés a szándéka, de a köznyelvi szavaktól való elkülönülési igyekezet is szignifikáns. A kérdés tehát nyitott: Miért olyan a szleng, amilyen?

## 1. A stilisztika mivolta

Ahhoz, hogy a szleng stílárís vonásait jobban megismerjük először is tisztába kell jönnünk a stilisztika mivoltával, a stílus jelentésével.

A stilisztika az alkalmazott nyelvtudomány egyik ága, a nyelvi stílus szakterülete. Feladata a szöveg leírása. A stílust már korántsem ilyen könnyű definiálni, hiszen az Értelmező Kéziszótár három különböző meghatározást ad, sőt az egyes nyelvemlétek is eltérően fogalmazzák meg. Abban azonban minden, a stílus mivoltát feszegető leírás egyetért, hogy a stílus önálló struktúra, nyelvi képesség, ezért valami mélyebbet indikál. SZIKSZAINÉ NAGY IRMA könyvében olvashatjuk, hogy a stílus a nyelvhasználó képességét fedi föl, és tükrözi a gondolkodásmódnak, illetve a nyelvi magatartásnak is (2007, 19).

Arról van szó tulajdonképpen, hogy egy anyanyelvi beszélőnek a nyelvi kompetenciája mellett kommunikatív kompetenciával is rendelkeznie kell. Vagyis nem pusztán nyelvtanilag „helyes” kifejezéseket képes produkálni, hanem el tudja dönteni, mikor mit szabad mondani, milyen helyzetben melyik stílus a helyénvaló.

Arra, hogy a stilisztika tulajdonképpen mi, illetve hogyan vizsgálódik, a — szerintem — legpontosabb meghatározást A magyar stilisztika vázlata című könyvben olvashatjuk: „a nyelvi rendszer tele van különféle expresszív és impresszív hatású elemekkel, amelyek stilisztikai értékeiknél fogva kisebb vagy nagyobb mértékben – esetleg tipikus módon – jellemzővé válhatnak egy-egy stílusra. A nyelvi rendszer expresszív értékei felölelik az egyén érzésvilágát, jellemét, akarati törekvéseit és társadalmi körülményeit. Az impresszív értékek kiaknázása révén valósul meg az a hatás, amelyet a [...] beszélő [...] a hallgatóra akar gyakorolni. Mivel a stílushatások forrása nagyrészt ezeket az értékeket hordozó nyelvi eszközökben [...] rejlik, a stílus kategóriák jobb megértése és minősítése szempontjából nagyon fontos az azokra tipikusan jellemző nyelvi elemekhez tapadó stilisztikai értékek eredetének, természetének és megnyilvánulásának vizsgálata” (FÁBIÁN-SZATHMÁRI-TERESTYÉNI 1989, 13).

A stilisztika tehát a nyelvi elemeket a bennük rejlő stilisztikai értékek mennyisége és minősége szempontjából vizsgálja, és igyekszik megállapítani, hogy milyen egyénre, csoportra, szövegtípusra jellemző.

A későbbiekben ezek alapján olyan expresszív és impresszív nyelvi elemeket mutatok be számos példán keresztül, melyek stilisztikai erényük miatt csakis a szleng stílusára jellemzők. Megvizsgálom ezeknek a stilisztikai értékeik eredetét, természetét és megnyilvánulásait, hogy jobban megértsük a szlenget, mint stíluskategóriát.

## 1.1 Nyelvi stílus

Különböző emberek különböző mértékben vannak birtokában a nyelvnek, így a beszédük is eltérő. Egyértelmű ugyanis, hogy a beszéd a nyelvi eszközök felhasználásával jön létre. A társadalom egyes rétegeinek tehát eltérő a nyelvhasználata, foglalkozások, korosztályok, illetve a hierarchia különböző szintjeit tekintve.

Viszont, ha a kifejezés módjára helyezzük a hangsúlyt, akkor a beszéd egyben stílus is SZATHMÁRI szerint. Vagyis, a nyelv az anyagraktár (=nyelvi változatok összessége), a lehetőség, és a beszéd, illetve a stílus pedig megvalósulás (2005, 17). Nyelvtudományi értelemben a stílus a nyelvhasználat (kommunikáció) egy specifikus módja. Tehát világosan látszik, hogy az emberek kommunikációs stílusa más és más, mivel eltér a nyelvhasználatuk.

A nyelvi stílus a megnyilatkozás funkciójától, tárgyától és a megnyilatkozó mivoltától függ, ami tulajdonképpen a nyelvi elemek egyedi alkalmazása (vö. FÁBIÁN-SZATHMÁRI-TERESTYÉNI 1989). Ez annyit tesz, hogy az írott és szóbeli megnyilatkozásnak egyaránt stiláris kötöttségei vannak pragmatikusan, illetve a szövegtípushoz, valamint a nyelvréteghez tartozás miatt. Ezek a stílussteremtő és – meghatározó tényezők (SZIKSZAINÉ 2007, 117), melyek segítenek a stílus kategóriák egymástól való elválasztásában, illetve a megnyilatkozást nyelvhasználóhoz, valamint annak egyéniségéhez (kor, nem, műveltség, társadalmi hovatartozás, lakóhely, érzelmi beállítottság) kötni. Ezen felül a pragmatikus tényezők által azt is meg lehet állapítani, hogy a megnyilatkozásnak milyen a funkciója (tájékoztató jellegű-e, szubjektív leírás, esetleg esztétikai funkciót tölt be stb.), a tárgya (eltérő tárgykör miatt elkülönül a számos stílus), a közlési csatornát tekintve szóbeli

(természetes, köznapi szóhasználat) vagy írásbeli (műgond jellemzi), de a befogadótól is függ, hogy milyen többletjelentést kapcsol az adott szöveghez. „A megnyilatkozás funkciójával együtt járó célzatosság szorosan összefonódik egyéb körülményekkel, melyek a megnyilatkozás stiláris formáját különbözőképpen befolyásolhatják” (FÁBIÁN-SZATHMÁRI-TERESTYÉNI 1989, 5): a korízlés, a divat, a nézőpont, és a kontextus. Ezek a stílus-meghatározó elemek minden nyelvi szinten előfordulnak.

„A nyelv a szóbeli és írásos megnyilatkozásainkban megjelenve magában foglalja a stílust is, a stílus tehát a nyelv által jelenik meg. [...] A nyelvi stílus mindig a szöveg stílusa, mert a nyelv elemeinek [...] szöveggé formálása a megnyilatkozó [...] választásától, hasonlításától és elrendezésétől függ. A stílus a szövegértelem részeként szöveghez kötődik” (SZIKSZAINÉ 2007, 28-29). Vagyis a szavakat stílusértékkel csak a szöveggörnyezet tölti fel. A szöveg és a stílus ezek alapján elválaszthatatlan jelenségek. Meghatározott módon szorosan összetartozó fogalmak, úgy, mint a nyelv és a beszéd (*langue-parole*).

Az előbb részletezett gondolatokat PÉTER MIHÁLY ekképpen foglalta össze: „A stílus a tág értelemben vett kontextusnak, azaz a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvi változat. A jeladó szempontjából e megfelelés bizonyos nyelvi elemek kiválasztásában és összekapcsolásában valósul meg, a jelveő számára a kontextusra vonatkozó járulékos információként jelentkezik, magában a szövegben bizonyos elemek előfordulási [...] valószínűségének meglétét jelenti” (SZIKSZAINÉ 2007, 37).

Összegezve, a nyelvi stílus olyan kifejezésmód, ahogyan a beszéd (vagy szöveg) meg van szerkesztve, illetőleg ez a megszerkesztettség milyen hatással van a befogadóra.

## 1.2 Nyelvi norma

A fentebb említett megszerkesztettségnek van egy általánosan elfogadott formája, melyet irodalmi nyelvnek, esetleg köznyelvnek szokás nevezni. „A nyelvi norma a grammatika, a lexikológia, a fonetika és kiejtés szabályait jelenti, az irodalmi és köznyelvet véve alapul” (SZATHMÁRI 2005, 33). Ezt nevezi a szakirodalom sztenderdizációnak. Ezt, és ehhez hasonló fogalmakat az általános és középiskolai grammatikai tankönyvek is használnak. Látszik, hogy a gyerekekbe korán megpróbálják belenevelni, hogy „egységesen beszéljenek magyarul”. Ez tulajdonképpen annyit tesz, hogy az irodalmi, illetve köznyelvi „magyart” használják a gyerekek mindennapi kommunikációjuk során, mert ez a két változat áll az összes többi fölött. Szignifikáns tehát, hogy az anyanyelvi oktatás a gyerekekbe az írott és beszélt nyelv használatának társadalmilag érvényes, helyesnek elismert szabályait, irányelveit, szokásait sulykolja (NyKk II., 334).

„A »nyelvi helyesség«, a normativitás szociokulturálisan meghatározott mintarendszernek tekinthető. Ebből következik, hogy a norma viszonylagos kategória: a nyelvközösség egyik tagja számára egy nyelvi jelenség megfelel a normának, a másoknak nem” (SZIKSZAINÉ 2007, 44).

Itt el is érkeztünk a nyelvi értékítélet fogalmához. Ez azt takarja, hogy egy nyelvi forma használata alapján magáról a nyelvhasználóról alkotunk véleményt. „Hogy milyen kommunikációs értékrendszer alakul ki egy emberben, az attól függ, hogy milyen társadalmi kontextusban, milyen életkörülmények között nő fel” (KISS-SZÜTS 1988. 552). „A nyelvi sztenderd normája olyan utasításrendszer, amelyet a hagyomány, a szociokulturális viszonyok és esztétikai tényezők formáltak” (SZIKSZAINÉ 2007, 45). Tehát minden nyelvváltozatnak saját normája van. Ez olyan témakör, amivel a szociolingvisztika foglalkozik.



### 1.3 Stiláris norma

A szociolingvisztikát azért érdemes itt említeni, mert ennek a nyelvtudományi szemléletnek is van köze a stilisztika stílusfogalmának megalkotásához. A szociolingvisztika a nyelv és a társadalom, a nyelvhasználat és a szocializálódás kölcsönös egymásra hatását vizsgálja.

TRUDGILL, a világ egyik legelismertebb szociolingvistája szerint „a szociolingvisztikai kutatások az emberi nyelv természetét szeretnék jobban megérteni, mégpedig azért, hogy a nyelvet annak társas környezetében vizsgálják, és/vagy céljuk, hogy eljussanak a nyelv és társadalom viszonyának és kölcsönhatásának jobb megértéséhez” (1997, 74-75). Tudniillik ugyanis, hogy a szociolingvisztikai ágazatok fontosnak tartják a nyelv közösségi jellegét, ezért a nyelvi elemekhez kapcsolódó társas jelentéseket is vizsgálják (ld. SÁNDOR K. 1999, 139). A társas jelentések egyáltalán nem elhanyagolható részei a nyelvi elemeknek, hiszen a nyelv(használat) minden megnyilatkozás alkalmával jelzi csoportidentitásunkat. Ez pedig azért számottevő, mert „nincs homogén nyelv, illetve beszélőközönség; minden ember többféle stílusban beszél; a nyelvi viselkedést normák irányítják. A szociolingvisztika kimutatja, hogy a nyelv milyen változatokban él, és ezeket a nyelvi változókat kik milyen beszédhelyzetben használják, melyik a presztízs változat, melyik stigmatizált” (SZIKSZAINÉ 2007, 34).

Egy nyelvet számos, egyenrangú változatainak összessége alkotja. Nem pusztán a nyelvváltozatok sokfélesége eredményezi a nyelvi változatosságot, hanem az a tény is, hogy a nyelvváltozatok önmagukban is heterogének (SÁNDOR K. 1999, 147). A már említett nyelvi normán kívül ebből kifolyólag számos más norma is létezik, például a stilisztikai norma.

Ez a „társadalmi érintkezés során kialakult közlésformáknak, illetőleg szövegtípusoknak a szerkesztési szabályait foglalja magába. [...] Sokan nem tesznek különbséget a két norma között. Az azonban nem vitatható, hogy több normáról kell beszélnünk: mind az írott és beszélt nyelvnek, mind az ifjúsági nyelvnek, illetőleg a szakmai nyelveknek, sőt valójában minden beszédhelyzetnek, szituációnak megvan a maga normája” (SZATHMÁRI 2005, 33-34).

Vagyis a szociolingvisztika ezen a ponton érintkezik a stilszttikával, hiszen a „stilszttikát is az érdekli: ki mit hogyan mond meghatározott beszédhelyzetben. A szociolingvisztika felfogása szerint a társas szerepek jelzésére a beszélők több nyelvváltozattal élnek. A nyelvváltozatokhoz pedig szervesen kapcsolódnak a stílusváltozatok” (SZIKSZAINÉ 2007, 34).

#### **1.4 A stílus mint a normától való eltérés**

A nyelv-, illetve stílusváltozatok a kiindulópontja a szociolingvisztika alaptézisének, a nyelvi változatosságnak. Nincs ez alapján olyan nyelv, ami egységes lenne. Minden nyelvnek vannak dialektusai, stílusváltozatai. Ezek mind eltérést mutatnak a sztenderdhez, a normához képest.

„A stílusdefiníciók egy része az eltérés fogalmát emeli a stílus meghatározó jegyév. [...] Az ún. écart (eltérés) stilszttika a szövegeknek a nyelvi, stilszttikai stb. normától eltérő használatát tartja a stilszttikai hatás kiváltójának. Az eltérés fogalmánk a normához viszonyítva van értelme. [...] A stilszttikában az eltérés a köznyelvi normától vagy a költői hagyománytól való eltérést jelenti, amely gyakran hírértéket teremt” (SZIKSZAINÉ 2007, 44-46).

Ha azt halljuk az utcán, hogy *fasza*, *faszányos*, meghökkentő lehet, ha durvának titulálható stílusváltozatot nem beszélünk. Ám a szlengbeszélő fiataloknak ezek mindennapi kifejezések, ismerik, használják, hiszen megfelel az ő elvárásnormájuknak. Vagyis a szleng hiába eltérés a normatív nyelvváltozathoz képest, ennek is megvan a saját normarendszere (vö. fentebb). Egy ember pedig a saját normái alapján választ a nyelvi lehetőségek közül, és dönt a használatukról. Viselkedéssel és nyelvhasználattal lehet ugyanis a legegyszerűbben letérni az elvárások normatív ösvényéről, ehhez pedig a szleng tökéletes irányadó. Hiszen a szleng olyan stílus kategória, amely egyértelműen elüt a normától, valamint beszélői is ki kívánják vonni magukat a társadalom szabályszerűségei alól.

## 2. A szleng mint stíluskategória

A szleng a társalgási nyelv informális stílusváltozata, alacsony szintű nyelvhasználati kompetenciát feltételez. „A szleng az egyik legjellegzetesebb nyelvváltozat, de maga a szleng is összefoglaló fogalom, mert az ifjúság, a diákság nyelvhasználata éppúgy beletartozik, mint a bűnözőké” (SZIKSZAINÉ 2007, 597). A valahová való tartozás (esetleg elkülönülés) szándéka ösztönzi a használókat. Cél a különleges, megdöbbentő, egyedi esetenként mások számára érthetetlen létrehozása.

A szlengnek sokszor alpári a kifejezésmódja, stílusa nem épp választékos, szókimondó jellegű, kedveli a tabuk feszegetését, illetve a nyers kiszólásokat. Ám hihetetlenül kreatív a szóalkotások terén, illetve a kifejezések fabrikálásában. A szleng szókinccse így gyorsan cserélődik, erre a stílusváltozatra jellemző a legnagyobb változékonyság. Ezt a változékonyságot a nyelv folytonos változása tartja fenn. A régi, unalmas *cikiből* lett *cink*, *kégliből*, *kérő*, *kecő*, *pecő*, *srácokból* *skacok*. A szlenghasználók szeretik a fokozást, a túlzást céljuk elérése érdekében. Régebben a *marha intelligens*, *állati okos*, *kurva jó* és a *csúcs* volt a divatban, ma a *zsír*, a *kajak*, és az *atom* ilyen (vö. SZIKSZAINÉ 2007, 597): *zsír az új telód* ('nagyon jó az új mobilod'), *kajak beparáztam* ('hihetetlenül megijedtem'), *atom a verdád* ('tetszik a kocsid'). A korábbi *cool* (kúl) és *király* helyett, manapság a *sirály*, a *süti* állja meg a helyét: *Naon sirály/süti, hogy átment a vizsgán*. A rossz pedig ilyen tekintetben az utcán *lepra*, *tré*, *szar*.

A szleng sok ekvivalens formával él, így három tényezőt kell figyelembe venni: a lexikai szintű rokonértelműséget, a mondatstruktúrát és a stílusminősítést.

Azonos struktúrájú szinonim kérdések esetében nem szinonim jelentésű szavak is képesek kifejezni ugyanazt a jelentéstartalmat (SZIKSZAINÉ 2007, 597). *Nekem ugatsz kiskutya? Nekem csobogsz kicsi patak?* Ezek a mondatok azt idézik fel, hogy szeretnénk, ha a beszélő végre elhallgatna, mert idegesítő egyén.

Azonos struktúrájú szinonim kérdések eltérő stílusértékben is használhatók: *Hol a túróban vagy? Hol a brokiban vagy? Hol a picsában vagy?* Ezen mondatok esetében a dühöt, az ingerült noszogatást fejezhetjük ki.

Eltérő struktúrájú, hasonló stílusértékű szinonim kérdések általában a megvetés, a lenézés nyelvi jelei. *Mit pattogsz, mint egy zárlatos Bíró Ica? Mit pezsepsz itt, kicsi Plussz?*

Eltérő struktúrájú, eltérő stílusértékű szinonim kérdések árnyalatnyi eltérések érzékeltetésére szolgálnak. *„Mi van öreg, elmentek otthonról? Meg vagy te húzatva? Mit csinálsz, megbuggyantál? Te normális vagy? Az első kérdés humoros színezetű, a következő kettő a meghökkenést jelzi. [...] A negyedik nemcsak pejoratív, hanem direkt módon rákérdező, tudatosan bántó, sértő szándékú variáns”* (SZIKSZAINÉ 2007, 598).

Jól látható tehát a nyelvi kreativitása a szlenget használók csoportjának. Ez tükrözi az életstílusukat, -szemléletüket, a társadalomban elfoglalt helyüket.

## **2.1 A szleng használata, típusai**

A szlenget a korábbi szemléletek a tolvajnyelvvél azonosították, ám ezt a minősítését mindmáig megtartotta. A társadalom alsóbb, kevésbé művelt rétegeinek a nyelveként tartották számon, és napjainkban is ez az általános nézet. Bár a nyelvi durvaság és a kulturátlanság kéz a kézben jár, mégsem skatulyázhatjuk be ennyire a szleng használatának okát. „Szociálpszichológiai tényezők is segítenek megmagyarázni, hogy egyes beszélők miért használják azokat a beszédstratégiákat, amelyeket használnak, nem csak társadalmi normákkal és szabályokkal kapcsolatban. Ezek a tényezők kiterjedhetnek a beszélő hangulatára, motivációira, érzéseire, hiedelmeire, illetve lojalitására [...], valamint a csoporton belüli kapcsolatrendszer észlelésére és a fennálló szociolingvisztikai normákkal kapcsolatos tudatosságukra” (DRAKE 2002, 4).

Mint már többször is említettem, a beszélő társadalmi hovatartozásának megmutatása a fő cél. Ezenkívül, a más társadalmi csoportoktól való elkülönülést, illetve a csoporton belüli együvé tartozást jelzi. A társaságban való érvényesülés játssza a legfontosabb szerepet a szlenghasználók körében. Ők legnagyobb hányadban a diákok, az ifjúság. Ha egy fiatal adekvát módon, változatos szókinccsel beszél, kinézik, finomkodónak tartják. Viszont ha szlenget használ, vagánynak

tekintik, és befogadják. Ugyanis a nyelv szorosan összekapcsolódik az emberek közösségi igényeivel. Alkalmas arra, hogy társas kapcsolatokat építsünk és tartsunk fenn. Ezért SÁNDOR KLÁRA szerint a nyelv komoly szerepet játszik a hatalom megszerzésében és megtartásában. (2002, 84).

Azonban a szleng múlandó jelenség, hiszen idősebb korban már kevésbé, illetve egyáltalán nem használunk szlengkifejezéseket. Mintha „kinőné” az ember a szlenget a tanulmányok befejeztével. Bár ha a gyors cserélődését vesszük alapul az erre a beszédmódra jellemző szókészletnek, mondhatjuk azt is, hogy az idősebbeknél azért nem vesszük észre az ilyen kifejezések használatát, mert amit ők szlengben fejeznek ki, saját ifjúkoruk-beli szavak, már állandósultak a köznyelvben, tehát nem szlengszavak többé. Ily módon egyszerűen természetesnek érezzük.

Azonban nem csupán a diákság használ efféle elkülönülést jelentő nyelvi elemeket. Ne feledkezzünk meg a hármas felosztásról, miszerint köz-, területi- és szakmai szleng egyaránt létezik (KIS T. 2008, 21).

A közszleng egy adott nyelvet beszélők által ismert szlengfogalmak jelensége. A területi szleng, ahogyan elnevezése is mutatja, területileg korlátozott, a szakszleng pedig foglalkozások, hobbik saját szókészlete, mely az előbbi kettőtől leginkább eltér a szóhasználatot tekintve (vö. KIS T. 2008, 21). „A professzionalizmusok a kommunikáció gazdaságosságára való törekvés miatt jöttek létre. Ezzel függ össze az úgynevezett egyszavúságuk [...], nyelvi szilárdságuk, valamint csekély expresszivitásuk. A professzionalizmusok a gyakori használat következtében a saját kommunikációs közegükben érzelmileg semlegesek, illetve stílusértékük eltolódhat egyfelől a beszélnyelvi (bizalmas) jelleg felé, [...] másfelől a teljes stilisztikai jelöletlenség felé” (FENYVESI-KIS-VÁRNAI 1999, 43).

A szakmai szleng közül a katonai szlenget, egyértelmű mindenki számára, hogy a sorkatonák (és nem a hivatásosok!), valamint a katonai szolgálatot valaha teljesítő férfiak ismerik, használják. Azonban vannak a katonai szlengből a köznyelvbe átvett kifejezések, melyekről halvány – vagy még annyi se – fogalmunk van eredetét illetően. Ilyen például a *komisz* (az I. világháború alatt terjedt el ’rosszindulatú’ jelentésében), *begyullad* (a begyulladó gránát keltette félelem miatti a ’megijed’ jelentése), vagy a *bedöglük* (’elromlik, felmondja a szolgálatot’ valamilyen szerkezet) kifejezések (KIS T. 2008, 17). Bármily furcsa, de ide sorolhatjuk a

bűnözők nyelvét, a tolvajszlenget, amelyet „argóként” definiálhatunk. Az argóból szintén szép számmal vett át a köznyelv nyelvi elemeket: *fakabát*, *hekus*, *zsaru*, *zsernyák* (‘rendőr’), *szerkó* (‘öltözék’), *dohány*, *guba*, *lóvé*, *suska* (‘pénz’), *járgány* (‘autó’).

A lényeg tehát az, hogy nem feltétlenül szlengbeszélő az, aki szlengszavakat használ kommunikációja során, hiszen a szleng mint stílus valamiféle pluszt ad a megnyilvánuláshoz, ez pedig a viselkedés. Ezért mondhatjuk, hogy a szleng mint stílus egyéni, ezért lehet azt állítani, hogy nem értékkategória, hiszen bizonyos elemek taszítóak lehetnek. Ebből fakad, hogy az egyik ember stílusát kedveljük, a másikat nem.

Bár rendkívül nagy a szlengbeszélők száma és akarattal használják ezt a szociolektust, Szilágyi N. Sándor úgy vélekedik a használatáról, hogy nem szabad megelégedni vele, hiszen akkor a szókincs más rétegeit elhanyagoljuk, beszűkítjük saját nyelvi világunkat. Nem tudjuk magunkat igazán kifejezni, személyiségünket teljes értékében érvényesíteni (FENYVESI-KIS-VÁRNAI 1999, 11-12).

Bizonyos mértékben igaza van Szilágyinak, de térjünk ki arra, hogy a szlenggel nem tudjuk magunkat úgy kifejezni, ahogy szeretnénk. Erre remekül ráció a szleng szóalkotása.

## 2.2 A szleng szóalkotása

Alapvetően ugyanúgy képez szavakat a szleng is, mint a többi változata a nyelvnek. A különbség csupán annyi, hogy itt a szócsonkítások és –rövidítések gyakoribb előfordulása (WikiSzleng 2007) figyelhető meg. Mivel a szlengre egyrészt a vidámság, tréfáság, meghökkentés, merészség és durvaság jellemző, ilyen példákon keresztül mutatom be – a teljesség igénye nélkül – a szóalkotási sajátosságokat.

Külső szóalkotás köréből javarészt jiddis, cigány, angol, német, szlovák, román jövevényszavak a jellemzőek, de nem ritka a francia, és az olasz sem. Jiddis: *balhé* (‘botrány, verekedés’), *haver* (‘barát’), *meló* (‘munka’) és a *balek* (‘szerencsétlen balfácán’)

Cigány: *benga* ('nagy'), *csóró* ('szegény'), *dzsuvás* ('koszos'), *komál* ('kedvel, szeret'), *séror* ('haj').

Angol: *csekkol* ('megnéz, leellenőriz'), *dzsoint* ('marihuánás cigaretta'), *fifti-fifti* ('fele-fele'), *lúzer* ('örök vesztes, mamlasz'), *LOL* ([ejtsd: lol] =laughing out loud 'hangosan kinevetni'), *trendi* ('divatos').

Német: *brifkó* ('pénztárca'), *jakó* ('kabát'), *kunszt* ('trükk, tudomány', [Ezzel vagy odáig? Nem valami nagy kunszt!]), *muter* ('anya'), *placc* ('hely, kilátás' [Nincs egy jó pasi sem a placcon. Józsinak még nincs placcon a diplomája = nincs kilátásban]), *simlis* ('tisztességtelen').

Szlovák eredete van a *bratyó* ('testvér') szónak, francia a *smafu* ('semmiség'), román a *flamó* ('étel'), olasz pedig a *frankó* ('kiváló').\*

Ide tartoznak még a nyelvjárási elemek felújítása révén szlenggé vált szavak: *ókuláré* ('szemüveg'), *sumákol* ('mesterkedik'), *topa* ('ügyetlen'), illetve a köznyelvi szavak átvétele is: *nyalista*, *puncsos* ('hízogó').

A belső szóalkotási csoportból először a mozaikszavakat nézzük meg, ezen belül is a betűszókat: *vbk*, vébéká ('vörösboros-kóla'), *thx*, téháiksz ('kösz(önöm), az angol thanks szóból'), valamint a szóösszevonást: *kolkáv* ('Debrecenben az egyetem kollégiumának kávézója'), *Maszop* ('Magyar Szocialista Párt gúnyneve').

A következő csoport a szóvegyülés, melyre jó példa a *zsimli* 'bármilyen pékárú' (zsemle × kifli), *bombasztikus* 'rendkívül jó' (bomba jó × fantasztikus), *csuda* (csúnya × ronda).

Ikerítés csoportjába tartozik például a *sikamika* ('súrolás'), *nyalifali* ('csókolózás'), *csillivilli* ('csillogós ékszer, ruha stb.') stb.

A felsorolt példák betekintést adnak a szleng szókészletére, megmutatják, hogy is beszél ma az ifjúság. Viszont a legjelentősebb csoportok a szóalkotáson belül mégis a szócsonkítás, szórövidítés, névadás, jelentésbővülés, a szóösszetétel és a szóképzés. Ezek azért a legfontosabbak, mert ezeket vizsgálva megértjük a szleng kreativitását, észjárását, illetve, hogy hogyan próbál eltérni a konvencionálistól.

---

\* a felsorolt példák a WikiSzleng oldaláról valók saját kiegészítésekkel

Kezdjük a szóróvidítéssel: *szitu* ('szituáció, helyzet'), *szülcsi napcsi ajcsi* ('születésnap ajándék'), *szerizlek* ('szeretlek'), *uccsó* ('utolsó'), *villi* ('villamos'), *sógi* ('sógor'), *bizti* ('biztos'), *grat* ('gratulálok'), *kaller* ('kalauz'), *tekk* ('tequila').

Szócsönkítés: *apci* ('apuci'), *naon* ('nagyon'), *valszeg* ('valószínűleg'), *bazze* ('b\*szd meg').

Jelentésbeli szóalkotás közül megemlítem a névadást, és a jelentésbővülést:

Névadás: *punnyad* ('semmit tesz, unatkozik'), *gagyi* ('olcsó utánzat, rossz minőségű'), *kigugliz* ('a Google internetes keresőben megnéz, kikeres valamit'), *megcápásodik* ('az italba ételmaradék kerül ivás során').

Jelentésbővülés: *pálya* 'helyzet, szituáció' (Mi a pálya? Megvagyok.) A pálya ugyebár valaminek a haladási iránya, ebből alakult ki a kifejezés egyszerű asszociáció során, hogy valakinek hogyan megy a sora, hogy halad az élete.

Szóösszetétel: *hónaljputya* ('szőrös hónalj'), *szoláriumszökevény* ('túl barnult nő, aki mellel a divat megszállottja'), *tajgetoszpozítív* ('együgyű, örök vesztes vagy csúnya ember, esetleg a három egyszerre').

Morfológiai szóalkotási csoport is figyelemre méltó ebben a kérdéskörben. A szóképzés adja a legbővebb példákat a lehetséges szóalkotási módok közül:

Névszóképzés:

-ó, -ő: *tetkó* ('tetoválás'), *krenyó* ('egyetemen a kredit'), *szendó* ('szendvics'), *baró* ('baromi jó'), *keró* ('kerékpár')

-a: *szenya* ('szendvics'), *szunya* ('szunyókálás'), *cerka* ('ceruza, pénisz')

-ci: *naci* ('nadrág'), *ruci* ('ruha'), *tünci* ('tündéri, tüneményes'), *smaci* ('smárolás, nyelvs csók')

-csi: *fürcsi* ('fürdés'), *törcsi* ('törölköző'), *üzcsi* ('üzenet'), *kircsi* ('király, nagyon jó'), *üdcsi* ('üdtőital')

-da, -de: *vizelde* ('mellékhelység'), *ivoda* ('kocsma'), *kajálda* ('iskolai menza')

-kó: *szeszko* ('alkohol'), *Luci Ferkó* ('ördögfióka, rossz gyerek'), *tutkó* ('tuti, biztos')

-i: *privi* ('privát'), *cuki* ('cukrászda'), *szandi* ('szandál')

-asz, -esz: *pálesz* ('pálinka'), *alkesz* ('alkoholista'), *mokesz* ('monokli'), *kolesz* ('kollégium')

-s: *rajos* ('menő'), *csajos* ('nőies, csak nőket érintő'), *szekus* ('security-s= biztonsági őr')



-ú, -ü: *barnanyelvű* ('seggnyaló'), *erőstüdejű* ('nagy mellű nő'), *hidrogénfejű*  
( 'túlszókített hajú buta nő')

#### Igeképzés:

-l: *kibekkel* ('kibir, jobb híján kivár'), *perkál* ('fizet'), *komál* ('kedvel, szeret'), *flessel*  
( 'képzelődik', az angol flash = villanás szóból), *brunyal* ('vizek')

-z: *bepaliz* ('rászed, átver'), *átnyálaz* ('könyvet elolvas, átlapoz'), *paráz(ik)* ('fél,  
megijed')

Ezek a példák jól tükrözik a szlenghasználók nyelvi leleményeit, kreativitását. Találunk humoros és durva, trágár kifejezéseket egyaránt, ám már említettem, hogy a szleng mindezeket magában foglalja, és előszeretettel él is velük.

### **2.3 A szleng mint beszédmód és mint stilisztikai jelenség**

„Sokak szerint a szleng felfogható stilisztikai jelenségként is, sőt az a vélemény sem új keletű, amely a szlenget elsősorban stiláris nyelvi rétegnek tekinti. A finn SIMO HÄMÄLÄINEN olyan különleges stílusfajtának tartja a szlenget, amely tudatosan használ a köznyelvtől idegen, a köznyelvben elfogadhatatlannak tartott kifejezéseket” (WikiSzleng 2007). Például *Kurva szar ez a film. Fasz volt a tegnapi buli.*

A szleng, ha stílusjelenségnek tekintjük, nem köthető egy bizonyos stílusárnyalathoz, mivel változatos stílusértékű elemeket tartalmaz. Szabad, kötetlen stílus jellemzi, hiszen beszélt nyelvi jelenség. „A stiláris változatosság abban is megnyilvánul, hogy egy adott szó stílusértéke is változik a különböző beszédhelyzetekben” (WikiSzleng 2007). *Jófej csávó az öreged! Azt hiszi, ő itt a csávó? Mit pofázik neked ez a kiscsávó?* Az első mondatban humoros a *csávó* szó, a másodikban sértő, a harmadik egyértelműen lenéző. A szlengben az érzelmi töltése egy nyelvi elemnek az, ami az erőteljes stilisztikai többletet hozza létre. Ez gyakran még a hétköznapi beszélő számára is érthető (ld. fentebb): *Karót kaptam. Meghúztak a vizsgán.*

Nem győzöm elégszer hangsúlyozni, hogy a szleng nem szereti az egyhangúságot, megbontja a konvenciókat, legtöbbször szellemes fordulatokat

teremt: *kukker* ('szem, szemüveg'), *ormány*, *tubák*, *tokmány* ('orr'), *tokmánybetyár* ('nagyorrú'), *kipufogó*, *pufó*, *púzó* ('fenék'), *trombitatorlasz*, *takonypelenka* ('zsebkendő'). A legtipikusabb nyelvi elem, ami felbontja a megszokott grammatikát, az igekötő. Ismert ige elé rakott nem konvencionális igekötő szemléletes jelentést kölcsönöz: *lebőg* ('leszerepel'), *átráz*, *átkúr* ('becsap'), *begurul* ('felmérgesedik'), *lelécel*, *lekoccol* (elmegy, eltűnik), *leszáll* ('békén hagy'), *beszarik* ('elromlik, megijed'), *rábasz* ('megjárja, ráfizet').

Az eddigi példák alapján rátérek a másik jellemző, a megszokottat fölborító tulajdonságára a szlengnek, mégpedig a nyelvi durvaságra. A szitkozódás az ősidők óta szerepet játszik az indulatok levezetésében, bár soha nem tartozott az elfogadott szóhasználat körébe. A szlenghasználók éppen ezért szövik bele mondanivalójukba, mert ezáltal is „kilógnak a sorból”. Tehát nemcsak az indulatos ember használ durva, vaskos, trágár kifejezéseket, hanem a hétköznapi fiatal társalgó is: *Húzd el a beled! Menj a faszba! Szarjál sünt, te gyökér! Szopjon le a vacogó cápa!* Mindezeknek a következménye nemcsak az eldurulásban jelentkezik, hanem a nyelvhasználatban az elszemélytelenedésben, elszürkülésben egyaránt. Terjedése fokozza a közönyt, kiterjeszti a trágárságok használatát közömbös helyzetekre, jelenségek felidézésére, jellemzésre (BÍRÓ-TOLCSVAI 1985, 152): *Hova a picsába tetted a könyvet? Leviszem a dögöt megszaratni.* ('Mégsetáltatom a kutyát').

Elmondhatjuk tehát, hogy az alkotott szöveg stílusa, akár humoros, akár durva, függ az egyén származásától, temperamentumától, foglalkozásától, valamint a hangulatától. A szlengbeszélők ezeket folyamatosan kifejezésre kívánják juttatni megnyilatkozásaik során.

## 2.4 A szleng alakzatainak stiláris szerepe

A gondolatok nyelvi megformálásának változatai az alakzatok, melyek több elem összekapcsolásával jönnek létre, és meghatározott kognitív és beszédhelyzetbeli műveletek révén keletkeznek (SZIKSZAINÉ 2007, 471). A szleng stílusát vizsgálva azért érdemes az alakzatokat is taglalni, hiszen szövegtípus-meghatározó szerkezetek, valamint eltérést mutatnak a szokványos kifejezésmódtól. Jellemző az

alakzatokra, hogy a szöveg jelentésében érvényesül a szerepük, a szleng pedig mindig valamilyen többletjelentést kölcsönöz a kifejezéseinek azáltal, hogy milyen módon hat a befogadóra.

A legfontosabb alakzata a szlengnek mint stílusnak a körülírás. „A körülírás több szavas magyarázat egy tárgy, fogalom, esemény, tulajdonság megnevezése helyett, amely vagy a szóismétlés, vagy a durva szó elkerülése érdekében használatos, esetleg szemléltető szerepű” (SZIKSZAINÉ 2007, 513). Ilyen alakzatot a mindennapi nyelvhasználat során is használunk: *szerepet ünnepe* = karácsony, azonban a szleng ennél kreatívabb, szemléletesebb példákat tartalmaz:

*Annyi pénzem sincs, hogy gyalog menjek haza. Be vagyok b\*szva, mint vasvilla a ganéba* ('rettenetesen ittas vagyok'). *Lábon hordja ki az agyhalált* ('nagyon buta').

A példákon láthatjuk, hogy az irónia, a célzás, valamint a nyomatékosítás a szemléletesség szerepe, ezeket stílusosan hatásosabbnak érezzük, mintha egyszerűen nevükön neveznénk a dolgokat.

A körülírásnak ismeretes az a fajtája is, melyben tagadással fejezzük ki mondanivalónkat, ez a tagadó körülírás: *Nem az eszéért szeretjük* ('buta, de nagyon csinos'). *Nem a napon barnult* ('cigány származású'). Ezek eufemisztikus kifejezések, vagyis megszépítik a mondanivalót, miközben a jelentés nem változik. Ilyen stilisztikai eszközzel akkor élünk, ha nem illő, vagy nem akarjuk nyíltan kimondani véleményünket.

Ahogy SZIKSZAINÉ is írja, értelmi meggyőzéssel készítenek érzelmi állásfoglalásra bennünket egy-egy alakzat. Ezek pszichikai szempontból érdekesek, emellett esztétikai funkcióval is bírnak, hiszen a kommunikáció élénkebb lesz általuk (2007, 525). Miképpen nem egyszer említettem, a szleng nem szereti a monotonitást, tréfásságra törekszik, valamint szemléletességre.

Az efféle alakzatokra tehát számtalan példát hozhatunk, ugyanis előszeretettel él a szleng ilyen nyelvi elemekkel. pl.: *hámozva szereti a szőlőt* ('alkoholista'), *arcberendezése optikai környezetszennyezés* ('csúnya'), *megkötött a gipsz / bohóc van a fiókban* ('terhes, teherbe esett'), *súlyához képest alacsony* ('kövér').

## 2.5 A szleng szavainak stílusértéke

A stílusérték tulajdonképpen az, ahogyan mondanivalónkat közöljük, vagyis a nyelvi megformáltságot megfeleltetjük a beszédhelyzethez. Stílusértéket teremthetünk azáltal, hogy milyen szóalkotási módot használunk, milyen gyakran használunk egy kifejezést, valamint a képiség és a mondatfajta használat is (SZIKSZAINÉ 2007, 96-97). Ha könnyen kitalálható a mondandónk, nincs hírértéke. Ez a konvencionális szóhasználat által jön létre, de mivel a szleng ezt igencsak kerüli, szavainak, kifejezéseinek nagy a hírértéke (entrópiája). A szleng stílus eszközei tulajdonképpen tehát a nyelvi elemek, illetve az ezekből fakadó jelentés és választékosság.

A szleng egyik eszköze a túlzás, mely nagy entrópiával rendelkezik. Ez „egy jelenség képtelenségig felnagyítása” (SZIKSZAINÉ 2007, 93): *Úgy rohangálsz egész nap, mint fing a gatyában!* Ezt a hatást elérheti a szlengbeszélő mennyiségi túlzást alkalmazva is: *Kevés vagy, mint lócitromban a C-vitamin!* Létezik minőségi túlzás is, pl.: *Olyan meleg, hogy kézzel vasal.* (‘a külvilág számára túlon túl egyértelmű a homoszexualitása’). A szemléletességet úgy is elérheti a szleng használó, hogy olyan hasonlatot alkot, mely egybeesik tapasztalataival: *Elázott, mint libafos az esőben.* (‘a híg libaürülék eső hatására ugyebár még folyósabb lesz, és ezt az állagot társítják a részeg ember mozgásához, tudatállapotához. Az *elázott* szó pedig a részegség egyik szlengmegfelelője. Mindkét jelenség magában foglalja a tapasztalatot’).

Elmondhatjuk tehát, hogy sajátos hírértéket hordoz minden stílus, ám a szleng semmivel össze nem téveszthető stílus kategória. Figyelemfelkeltő, meghökkentő szándékú, lételeme az újszerűség, a változatosság, szemléletesség és érzelmi ráhatás, akár a humor, akár a nyelvi durvaság eszközeit használva.

### 3. A szleng megítélése

Mostanra már körvonalazódik bennünk tehát, hogy a szleng egy elég komplex jelenség, hiszen „a szlengben egyetlen nyalábban van összegyűjtve a nyelv [...], a mindennapi élet, a társadalmi viszonyok, a szociálpszichológia és az egyéni pszichológia, s a [...] kultúra” (JELISZTRATOV 1998, 7.) Hatalmas része tehát a nyelvtudományi vizsgálódásoknak a szleng, ezért is sokan csak valamely részterületről írnak. E dolgozat is ezt a célt szolgálja, hogy a szleng egy részét, a stílusát közelebbről megismerhessük.

A szleng azon attribútuma, hogy színes, érzékletes kifejezéseket használ, egyre több nyelvészt / szociolingvistát döbbsített rá, hogy igenis érdemes foglalkozni ezzel a stílus kategóriával. Hiszen korábban elítélendő nyelvi magatartásként skatulyázták be. Az elítélésének nyelvészeti magyarázata akad, miszerint a nyelvvédők károsnak tartották a szlenget a magyar nyelv megóvása érdekében. Erkölcsi, esztétikai szemszögből fürkészték a nyelvi elemeket, ezáltal a szleng nyelvi devianciává minősült (vö. WikiSzleng 2007). Ám fordulópontra következett a megítélésével kapcsolatban. Ez a fordulópontra az a megfigyelés volt, miszerint észrevették, hogy a szleng beszivárog a köznyelvbe, valamint a nyelv és társadalom viszonyára igencsak sajátos módon reagál. A szleng igazi természetét ugyanis nem nyelvészeti megközelítésből tárhatjuk fel, mindinkább szociálpszichológiai kutatásokból (vö. KIS 1997, 237). Azonban az erre vonatkozó munkálatok meglehetősen kevésnek és hiányosnak mondhatók.

Ezek a szociálpszichológiai elemzések arra irányultak, hogy a szleng használóinak a beszédstratégiája kiterjed a beszélő hangulatára, érzéseire, motivációira, iskolázottságára, valamint következtetni lehet a szociális háttérére egyaránt. Ezekből kifolyólag léteznek egyrészt humoros, másrészt durva, lekezelő, vulgáris kifejezések a szlengben. A meg-, illetve elítélése tulajdonképpen ebből fakad.

Maradjunk azonban a szociolingvisztikai, mindinkább a stílári vizsgálatoknál. Ahhoz, hogy a legstigmatizáltabb, leginkább elítélt beszédmódot, a szlenget jellemezzük a stílusjegyeit figyelembe véve, olyan fogalmakat kell tisztázni, mint stilisztika vagy nyelvi stílus. A nyelvi stílus a stilisztika egyik területe,

ami tulajdonképpen képesség, mely a beszélőt, mint individuumot jellemzi. Egyszerűbben fogalmazva — mint már említettem — az egyén érzésvilágát, tapasztalatait, iskolázottságát, társadalomban elfoglalt helyét indukálja. A szlengbeszélők körében ez a „megmutatom magam” habitus annyit tesz, hogy szeretnék elkülöníteni magukat az „átlagostól”, megmutatni, hogy ők miben / miért mások. Ez a nyelvi magatartás a megnyilatkozás céljától, tárgyától és funkciójától is nagymértékben függ. Ez a funkció általában szubjektív leírás, illetve esztétikai funkciót is betölthet. A cél pedig olyan különböző jelenségektől is függ, mint korizlés, divat, nézőpont. Vagyis a stílus tulajdonképpen kifejezésmód, valamint a gondolkodásmódot tükrözi.

Miért is próbálnak a szlenget használók ennyire eltérni a konvencionálistól? Tudatosan alakították (alakítják) eltérővé a nyelvhasználatukat, hiszen a nyelvnek identitásteremtő szerepe is létezik. Ez az identitás nem más, mint az együvé tartozás, miközben „ki is lógnak a sorból”. Azért alakult ki a megszokottól eltérni akarás, mert kezdetben az alvilág nyelve volt a szleng. A tolvajok, bűnözők pedig egyszerűen csak nem akarták, hogy bárki is megértse őket, amikor a következő *nagy balhéről dumálnak*, nehogy *lebukjanak*. Az idő múlásával mindinkább megtetszett a fiatalságnak, hogy van egy „titkos, megfejthetetlen nyelv”, amit a felnőttek nem értenek, így ők is a szleng használóivá váltak. A fiataloknál pedig igazán erős az identitáskeresés, a valahová tartozás tudata. Ők alkotják a közszleng bázisát. Ám ne felejtsük el a szak-, illetve a területi szlengről sem.

Látszik tehát, hogy nem az a szlengbeszélő, aki szlengszavakat épít mondandójába, ugyanis a szleng magában hordozza a viselkedési formát, az életstílust egyaránt. Így képes mélyebbet implikálni a szó szerinti jelentés mellett. Ebből a *laza*, *menő*, *vagány* magatartásból is adódik, hogy ennyire elítélt stílus kategória a szleng, hiszen manapság is alávaló, gaz embernek titulálják, aki szlenget alkalmaz.

### 3.1 Összegzés

A szlengbeszélők kifejezésmódjának, stílusának a normától való eltérés ellenére, mégis van saját, szuverén normarendszere, mely éppen ebből az eltérésből, különbözni akarásból fakad. Ugyanis minden olyan nyelvi elemnek, mely nem megszokott az irodalmi vagy a köznyelvben, hírértéket tulajdonít a stilisztika, illetve a hallgató. Minél kevésbé számítunk egy szó / kifejezés előfordulására a közlendőben, annál nagyobb az entrópiája. Ez az alapja a szleng színességének, kreativitásának, sőt tulajdonképpen a stílusának is. A szándéka — most már tisztában vagyunk vele, — a meghökkentés, elcsodálkoztatás, tréfálkozás, a figyelemfelkeltés, esetenként a sértés.

Bármennyire is megbélyegzett, elítélt ez a nyelvváltozat, mégis egyetértés van abban az álláspontban, miszerint a szóalkotás terén rendkívül leleményes, fantáziadús a szleng. Ám ez a nagyfokú ötletesség vezet mindmáig oda, hogy nagy sebességgel cserélődnek a kifejezései, sőt gyorsan be is szívárognak a köznyelvbe, valamint meg is szilárdulnak ott. Ha azonban egy szlengkifejezés megszilárdult a mindennapi beszélők nyelvhasználatában, azon nyomban előrukkolnak a szlengbeszélők egy új, frappánsabb nyelvi elemmel, hogy az elkülönülési szándékot fenntartsák.

Ez a különbözni akarás az alapja annak, hogy ennyire sajátos, könnyedén azonosítható a stílusa a szlengnek. Ez a stílus tehát szabad, kötetlen, szellemes, leleményes, és nem híve a monotonitásnak. Szereti az iróniát, a célzást, a szemléletességet, valamint a nyomatékosítást. Azonban előszeretettel használ durva, pejoratív, sértő, trágár kifejezéseket egyaránt. A nyelvi durvaság szintén egyik módja a konvencionálistól való eltérésnek.

Mindent összevetve, úgy gondolom, bárhonnán is próbáljuk a szlenget, mint nyelvváltozatot, mint stíluskategóriát, mint beszédmódot elemezni, mindig ugyanarra a következtetésre jutunk: a szleng a különbözni vágyó akarat markáns kifejezőeszköze.

## Bibliográfia

- BÍRÓ ÁGNES–TOLCSVAI NAGY GÁBOR szerk. (1985): *Nyelvi divatok*. Budapest, Gondolat Kiadó.
- DRAKE, G.F.: *A szleng társas szerepe*. In: VÁRNAI JUDIT –KIS TAMÁS szerk. (2002). *A szlengkutatás 111 éve*. Szlengkutatás 4. sz. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- FÁBIÁN PÁL–SZATHMÁRI ISTVÁN–TERESTYÉNI FERENC (1989): *A magyar stilisztika vázlat*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- FENYVESI ANNA–KIS TAMÁS–VÁRNAI JUDIT szerk. (1999): *Mi a szleng?* (*Tanulmányok a szleng fogalmáról*). Szlengkutatás 3. sz. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- NyKk II. = GRÉTSY LÁSZLÓ–KOVALOVSKY Miklós főszerk. (1985): *Nyelvművelő Kézikönyv II*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- JELISZTRATOV, V.: *Szleng és kultúra*. In: KIS TAMÁS szerk. (1998). Szlengkutatás 2. sz. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- KIS TAMÁS (1996): *A magyar szlengkutatás bibliográfiája*. Debrecen.  
URL: [http://mnytud.arts.klte.hu/sorozat/szlbibl/szl\\_bi.htm](http://mnytud.arts.klte.hu/sorozat/szlbibl/szl_bi.htm)
- KIS TAMÁS (1997): *Szemponatok és adalékok a magyar szleng kutatásához*. In: uő szerk.: *A szlengkutatás útjai és lehetőségei*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- KIS TAMÁS (2008): *A magyar katonai szleng szótára*. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- KISS JENŐ–SZÜTS LÁSZLÓ (1988): *A magyar nyelv rétegződése II*. Budapest, Akadémiai Kiadó.



- SÁNDOR KLÁRA (1999): *Szociolingvisztikai alapismeretek*. In: GALGÓCZI LÁSZLÓ (szerk.): *Nyelvtan, nyelvhasználat, kommunikáció*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- SÁNDOR KLÁRA: *A nyelvi arisztokratizmus alkonya*. In: NYÍRI KRISTÓF szerk. (2002): *Mobilközösség — mobilmegismerés*. Budapest, Áron László Kiadó.
- SZATHMÁRI ISTVÁN (2005): *Stílusról, stilisztikáról napjainkban*. Budapest, Tinta Könyvkiadó.
- SZENDE ALADÁR–KÁROLY SÁNDOR–SOLTÉSZ KATALIN (1967): *A szép magyar nyelv*. Budapest, Minerva.
- SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (2007): *Magyar stilisztika*. Budapest, Osiris Kiadó.
- TRUDGILL, PETER (1997): *Bevezetés a nyelv és társadalom tanulmányozásába*. Szeged, Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó.
- WikiSzleng (2007): *Szleng*. In: *Wikipédia. (A szabad enciklopédia)* URL: <http://hu.wikipedia.org/wiki/Szleng>